

RAZGOVORI TITO–NIKSON OKTOBRA 1971. POLITIČKE IMPLIKACIJE VAŠINGTONSKE DEKLARACIJE*

APSTRAKT: U članku su obrađene glavne determinante sadržine i pozadine prve Titove zvanične posete SAD. Od uspeha ili eventualnog neuspeha te posete u velikoj meri zavisila je i realizacija osnovnih političkih postulata međunarodne strategije Jugoslavije, ali i epilog akcije na saniranju nezadovoljavajuće ekonomske i političke situacije u zemlji.

Ključne reči: SAD, SSSR, Jugoslavija, saradnja, blokovi

Nastojanja jugoslovenskog rukovodstva na prelazu između 60-ih i 70-ih godina prošlog veka da vodi izbalansiranu politiku između Istoka i Zapada i izbegne „čelični zagrljaj“ Kremlja, ostvarena su tek posle Titove uzvratne posete Vašingtonu. Iako su određeni elementi takve politike promovisani godinu dana ranije, tokom Niksonove posete Jugoslaviji – prevazilaženje krupnih nesporazuma, koji su stajali na putu unapređenju bilateralne saradnje i obezbeđivanju garancija u pogledu američke podrške jugoslovenskoj nezavisnosti – ostvareni su tek posle razgovora u Vašingtonu. Pošto je posle susreta sa Brežnjevom Tito uspeo da obezbedi uslove za poboljšanje odnosa sa Sovjetskim Savezom i socijalističkim lagerom, razgovori sa Niksonom su bili prilika za iniciranje tešnje saradnje sa predvođnikom druge grupacije država. Bez realizacije ove druge komponente jugoslovenske spoljne politike – nije bila mogućna ni realizacija proklamovanih premisa jugoslovenske nesvrstanosti.

Sama činjenica da su se Tito i Nikson već sreli godinu dana ranije u Beogradu išla je u prilog postizanju dogovora o ključnim pitanjima odnosa dveju država. Ipak, krupne promene koje su se u međuvremenu odigrale u međunarodnim odnosima mogle su potencijalno biti izvor komplikacija u tom kontekstu. Spremnost Sjedinjenih Država da izađu u susret sovjetskoj inicijativi za sazivanje Konferencije o evropskoj bezbednosti na kojoj je trebalo da se konačno trajno sankcioniše stanje u Evropi uspostavljeno tokom posleratnog razdoblja (posebno nepovredivost postojećih granica) i sklonost dveju supersila da direktnim pregovorima

---

* Rad je deo projekta *Srpsko društvo u jugoslovenskoj državi u 20. veku – Između demokracije i diktature* (177016) koji finansira Ministarstvo prosvete i nauke Republike Srbije.

kroje političku kartu sveta, izazivala je podozrenje u Beogradu. Mada je Tito zagovarao politiku miroljubive koegzistencije među sukobljenim blokovima i podržavao Niksonovu doktrinu o potrebi da razdoblje konfrontacije ustupi mesto razdoblju pregovora, strahovao je da sve naglašenija uzajamna kooperativnost dveju supersila ne rezultira njihovim nagodbama na račun malih država. Jugoslavija je i dalje predstavljala „sivu zonu“ za koju se nije znalo tačno da li pripada taboru socijalističkih država tako da se činila realnom bojazan da Amerikanci – radi postizanja sovjetskih koncesija o nekim važnim evropskim i svetskim pitanjima – stave u drugi plan interese Jugoslavije i odustanu od dotadašnje strategije podržavanja jugoslovenske nezavisnosti.

Pripremajući se za put u Ameriku Tito je postavio važan zadatak da ubedi Niksona da će problemi u zemlji uskoro biti lokalizovani, a politički i ekonomski sistem konsolidovan i da Jugoslavija ostaje važan faktor stabilnosti u Evropi i Balkanu. Ovaj put, jugoslovenski predsednik je bio odlučan u nameri da razjasni odrednice jugoslovenske međunarodne strategije i razreši dilemu oko buduće politike SAD prema Jugoslaviji. Ako su Niksonova obećanja data godinu dana ranije u Beogradu bila odraz njegovog iskrenog stava o spremnosti američke vlade da odlučno podrži nezavisnost Jugoslavije i njene napore u pravcu razrešenja ekonomske krize, onda američki predsednik ne bi trebalo da se protivi formalizovanju takvog kursa u sklopu zajedničkog jugoslovensko-američkog kominikea, kao neke vrste normiranja načela na kojima bi se zasnivali odnosi dveju država i povelje koja bi demistifikovala novu platformu odnosa Jugoslavije sa blokom zapadnih država.¹ Ako je Hruščov prihvatio takvu jugoslovensku inicijativu u Beogradu 1955, nije bilo razloga da Nikson tako nešto odbije 1971. godine.

Uspeh Titove posete zavisio je i od nekih drugih faktora koji se nisu ticali samog epiloga razgovora dvojice državnika. Vrlo je važno bilo kakva će biti reakcija američke javnosti na ovu posetu. Tito je već dva puta bio u Americi i po tom pitanju u oba slučaja nije mogao biti zadovoljan ostvarenim bilansom.² Obe Titove posete SAD bile su praćene masovnim antijugoslovenskim demonstracijama čiji su glavni akteri pripadali ekstremnoj jugoslovenskoj emigraciji u SAD. Zbog takvog dočeka Tito je bio onemogućen da se kreće ulicama američke metropole i sedišta UN. On praktično nije imao prilike da vidi gradove u kojima je boravio, niti da ostvari elementaran kontakt sa američkim građanima. To je ostavilo snažan osećaj gorčine kod Tita i negativno uticalo na njegovo samopouzdanje. S druge strane, pogrdne reči i uvrede koje su uporno uzvikivali demonstranti, ispisane i na transparentima koje su nosili, daleko su više punile stupce svetske štampe nego sama sadržina dogovora koji je Tito postigao u razgovoru sa predsednikom Kenedijem.³

---

¹ KPR, I-2/SAD. *Politički aspekti odnosa. Kominike*; Isto. *Unutrašnji razvoj i spoljnopolitička aktivnost SAD i SFRJ i njihovo dejstvo na međusobne pozicije i odnose*.

² Tito je prvi put boravio u SAD povodom jubilarnog XV zasedanja Generalne skupštine UN, septembra 1960. U sedištu svetske organizacije tada je vodio nezvanične razgovore sa predsednikom Ajzenhauerom. Tri godine kasnije, tokom nezvanične posete SAD, vodio je razgovore sa predsednikom Kenedijem u Vašingtonu.

³ Dragan Bogetić, *Prva Titova poseta Vašingtonu – poslednji Kenedijev međunarodni angažman (17. oktobar 1963)*, Tokovi istorije, br. 1–2, Beograd 2007, 65–80.

Da se ove ružne scene ne bi ponovile, jugoslovenska vlada je preduzela odlučne korake preko svoje ambasade u Vašingtonu i kroz intenzivne kontakte sa predstavnicima američke ambasade u Beogradu. Ambasador Bogdan Crnobrnja se dogovorio sa Niksonovim savetnikom za nacionalnu bezbednost Henrijem Kisindžerom (Henry Kissinger) da američki predsednik sačini posebnu izjavu kojom bi osudio eventualne javne istupe jugoslovenske emigracije protiv Tita, kao suprotne interesu SAD za unapređenje odnosa sa Jugoslavijom.⁴ U tom duhu Nikson je 23. oktobra, na konferenciji za štampu, dao izjavu u kojoj je pozvao sve Amerikance „da prime predsednika Tita dostojanstveno i sa poštovanjem i da mu ukažu dobrodošlicu i uvažavanje koje narod Amerike uvek ukazuje pozvanom gostu i koje narod Amerike takođe ukazuje šefu države sa kojom održavamo prijateljske odnose“. Upozorio je da bi „sve što odudara od takvog dočeka, bilo ne samo izražavanje nepoštovanja prema uglednom svetskom lideru, već i protivno nacionalnim interesima ove zemlje“.⁵

Ova izjava predsednika Niksona, ali i niz javnih nastupa američkih zvaničnika sa sličnom porukom, stvorili su uslove da Titova prva zvanična poseta SAD protekne u miru, bez uobičajenih incidenata. Sve to je uticalo i na izuzetno pozitivno pisanje američke štampe o razgovorima Tita i Niksona i spoljnoj politici Jugoslavije.

Tito je 27. oktobra 1971. specijalnim avionom stigao u vazduhoplovnu bazu Endrjus u blizini Vašingtona. Vreme koje je preostalo do zvaničnog dočeka pred Belom kućom (predviđenog za naredni dan), proveo je u Kemp Dejvidu, privatnoj rezidenciji i odmaralištu američkog predsednika. Taj prostor stavljan je na raspolaganje visokim gostima samo u izuzetnim prilikama kao znak posebnog uvažavanja. Kemp Dejvid je prvi put bio u centru pažnje svetske javnosti 1959. u vreme susreta Ajzenhauera i Hruščova. Od tada je ušao u politički rečnik izraz „duh Kemp Dejvida“, čime se označavao napor da se hladnoratovske tenzije zamenе dijalogom i konstruktivnim pregovorima. Jugoslovenska vlada je, preko ambasadora Crnobrnje, uspela da sa Kisindžerom inicira ovo rešenje, koje je samo po sebi trebalo da istakne veliki značaj koji su Amerikanci pridavali Titovoj poseti SAD.⁶

---

⁴ FRUS, 1969–1976, Volume XXIX, Eastern Europe; Eastern Mediterranean, 1969–1972, doc 231. *Conversation – Dr. Kissinger and Yugoslav Ambassador Crnobrnja, Washington, September 10, 1971.*

⁵ *Izjava za štampu Predsednika Niksona*, Borba, 24. oktobar 1971.

⁶ To je ujedno bila poslednja Crnobrnjina intervencija u cilju pripreme Titove posete, koju je učinio u svojstvu ambasadora. Istom prilikom, bez adekvatnog obrazloženja na kome je insistirao iznenađeni Kisindžer, obavestio je sagovornika da se on vraća u Jugoslaviju. Ukazao je na to da je novi kandidat za mesto ambasadora Toma Granfil i zamolio ga je da američka administracija ubrza proceduru njegovog prijema, kako bi Granfil bio prisutan tokom Titovih razgovora sa Niksonom. Iako je izrazio žaljenje, pa i čuđenje, zbog ovakvog obrta neposredno uoči Titovog dolaska u SAD, Kisindžer je obećao da će sve učiniti da izađe u susret jugoslovenskoj vladi po ovom pitanju. FRUS, 1969–1976, Volume XXIX, Eastern Europe; Eastern Mediterranean, 1969–1972, doc 231. *Conversation – Dr. Kissinger and Yugoslav Ambassador Crnobrnja, Washington, September 10, 1971.* Kisindžer je ispunio svoje obećanje dato tokom poslednjeg zvaničnog susreta sa Crnobrnjom. Samo nedelju dana uoči Titovog dolaska u Vašington, 21. oktobra, Nikson je primio novoimenovanog ambasadora Tomu Granfila, koji mu je tom prilikom predao akreditive. (*Borba*, 22. oktobar 1971)

Svetska štampa je pisala o „neobičajeno srdačnom“ dočeku priređenom Titu narednog dana, 28. oktobra, pred Belom kućom. Mimo običaja, taj ceremonijal se odvijao uz posebne vojne počasti u Predsedničkom parku kod Bele kuće. Tu su bile postrojene počasne čete sastavljene od sva tri roda američke armije. Pošto je Tito izvršio njihovu smotru, one su izvele posebnu vežbu.⁷ U duhu ovakve atmosfere bio je i Niksonov pozdravni govor pred Belom kućom. „Pre nekoliko trenutaka preko ovog južnog travnjaka Bele kuće čuli smo intoniranje Vaše nacionalne himne. Reči te nacionalne himne imaju isto tako veoma veliko značenje. Jedna strofa glasi: 'Mi stojimo postojano kao granitna stena'. Gospodine Predsedniče, neka prijateljstvo između Jugoslavije i Sjedinjenih Država uvek bude postojano i jako i neka naša privrženost principu prava svake zemlje u svetu da bude nezavisna u jednom svetu mira bude isto tako čvrsta i jaka“.⁸

Ne krijući svoje zadovoljstvo Niksonovom dobrodošlicom, Tito je u sličnom tonu otpozdravio: „Naši susreti i razgovori riječito odražavaju tradicionalno prijateljske odnose naših dviju zemalja saveznica u dva svjetska rata, učesnica u osnivanju Organizacije Ujedinjenih nacija, koje su u svojoj historiji imale mnogo zajedničkog“. Oslovljavajući američkog predsednika sa „poštovani prijatelju“, Tito je iskoristio priliku da odmah na početku naglasi odlučnost svoje zemlje da zadrži politički kurs i odupre se eventualnim pritiscima spolja: „Kao nezavisna i nesvrstana zemlja – odlučna da uvijek ostane suvereni kreator svog unutrašnjeg razvoja i svoje spoljne politike – Jugoslavija je životno zainteresovana za najširu, demokratsku i međunarodnu saradnju i uklanjanje barijera i podjela koje je ometaju“.⁹

Početak otpozdravnog govora Tito je pročitao na engleskom. Zadovoljan tim gestom, Nikson je u momentu kada je Tito završio uzviknuo na srpskohrvatskom jeziku: „Živela Jugoslavija“. Tito je odmah odregovao: „Viva Amerika“.¹⁰

Tito i Nikson su tokom zvaničnog susreta u Vašingtonu vodili dve runde razgovora. Prva je počela odmah posle ceremonijala dočeka pred Belom kućom. Razgovor je bio koncentrisan na opšta pitanja međunarodnih odnosa i aktuelnu situaciju u svetu. Na osnovu ranije usvojenog programa posete dogovoreno je da o ključnim političkim pitanjima bilateralnih odnosa razgovaraju ministri inostranih poslova Mirko Tepavac i Vilijem Rodžers, a o unapređenju ekonomske saradnje Kiro Gligorov, član Predsedništva SFRJ i američki predstavnici zaduženi za tu oblast.

Praktično cela prva runda razgovora Tita i Niksona, koja je trajala nešto više od sat vremena, svela se na razmatranje opasne situacije nastale zbog sukoba Indije i Pakistana oko građanskog rata u Istočnom Pakistanu¹¹ i krize na Bliskom

---

⁷ KPR, I-2/SAD. *Inostrana štampa o poseti Predsednika Republike.*

⁸ Borba, 29. oktobar 1971.

⁹ Isto.

¹⁰ Isto; KPR, I-2/SAD. *Inostrana štampa o poseti Predsednika Republike.*

¹¹ Građanski rat je otpočeo u noći 25/26. marta 1971. brutalnom intervencijom pakistanske armije nad stanovništvom Istočnog Pakistana. Do intervencije je došlo posle izbora u Pakistanu i ubedljive pobjede Avami lige, političke partije Istočnog Pakistana (Bangladeša), predvođene šejikom Mudžiburom Rahmanom. General Jahija Kan je pokušao da silom spreči formiranje vlade koju bi činili predstavnici ove partije, čiji je program predviđao široku autonomiju za Istočni Paki-

istoku. Procenjeno je da su ova dva žarišta krize momentalno najopasnija za očuvanje međunarodnog mira i bezbednosti. Pošto se Tito pre dolaska u Vašington susreo sa ključnim akterima ovih kriznih područja: pakistanskim vlastodršcem generalom Jahija Kanom, indijskom premijerkom Indiom Gandhi, egipatskim predsednikom Anvar el Sadatom i sovjetskim liderom Leonidom Brežnjevom sa kojim su nedavno Indija i Egipat sklopili odbrambene saveze – Nikson se interesovao za Titove utiske vezane za te susrete i mogući razvoj političke situacije.¹²

Tito je izneo Niksonu da je tokom razgovora sa generalom Jahija Kanom,¹³ koga je opisao kao „dosta nervoznog čoveka“, pokušao da utiče na njega da zauzme pomirljiviji i kooperativniji stav prema predstavnicima Istočnog Pakistana, koji su pobedili na nedavnim izborima. Represivne mere pakistanske vojske kao što je hapšenje Mudžibura Rahmana, teror nad stanovništvom Istočnog Pakistana i ubijanje izbeglica koje su se vratile iz Indije pošto im je data amnestija – Tito je okarakterisao kao „dolivanje ulja na vatru“ i strategiju koja vodi daljem zaoštavanju problema. Tito je dve godine ranije posetio Istočni Pakistan i tada je i sam imao priliku da se uveri u opravdanost revolta tamošnjeg stanovništva zbog ekonomske diskriminacije koju vrši aktuelni režim na štetu istočnog dela zemlje, koji se suočava sa katastrofalnom privrednom situacijom.¹⁴

U želji da impresionira Niksona i predstavi se kao mirotvorac, jugoslovenski predsednik je opširno govorio o razgovoru koji je vodio sa Indiom Gandhi posle susreta sa Jahija Kanom. Rekao je da je indijskoj premijerki otvoreno skrenuo pažnju da je postojeći problem „unutrašnja stvar Pakistana“ i da bi Indija morala da „uloži maksimalne napore da se izbegne rat, tim pre što rat ne bi bio ograničen na Indiju i Pakistan“. Budući da Kina ne bi ostala po strani ako bi Pakistan izgubio rat, Tito je upozorio sagovornicu „da bi vojna pobeda predstavljala za Indiju ozbiljan politički gubitak“.¹⁵ Tito je rekao Niksonu da je Indira Gandhi

---

stan u odnosu na Zapadni. Zbog represalija pakistanske armije nad civilnim stanovništvom, na teritoriju susedne Indije je prešlo preko 10 miliona izbeglica. Pošto je Jahija Kan uživao podršku Kine, a uhapšeni Mudžibur Rahman podršku Indije (koja je u to vreme sklopila savez sa SSSR-om), postojala je opasnost da sve izvesniji rat Pakistana i Indije preraste u sukob svetskih razmera. Do takvog obrta, ipak, nije došlo. Dvanestodnevni pakistansko-indijski rat, koji je izbio nešto posle Titove posete SAD (3. decembra 1971) završio se porazom pakistanskih snaga i formiranjem nove države Bangladeš, koja je ubrzo dobila široko međunarodno priznanje. Pakistan je sveden na svoj zapadni deo, veći po teritoriji, ali manji po broju stanovnika od Bangladeša.

¹² KPR, I-2/SAD. *Izveštaj o poseti Predsednika Republike Sjedinjenim Američkim Državama.*

¹³ Jahija Kan, pakistanski general, posle talasa masovnih demonstracija i nereda u zemlji izazvanih nezadovoljstvom naroda politikom autoritarnog i korumpiranog režima, 31. marta 1969. preuzeo je vlast od predsednika Pakistana Ajuba Kana. Razgovor sa Kanom Tito je vodio tokom boravka u Iranu povodom proslave 2500 godina Persijske carevine. Tom prilikom razgovarao je i sa Indiom Gandhi i drugim šefovima država koji su prisustvovali svečanosti.

¹⁴ FRUS, 1961–1963 Volume XXIX, Eastern Europe; Eastern Mediterranean, 1969–1972, doc 232. *Memorandum for Presidents Files. Meeting between President Nixon and President Tito, Washington, October 28, 1971*; KPR, I-2/SAD. *Susret između Predsednika Tita i Predsednika Niksona, 28. oktobar 1971.*

¹⁵ U sporu Indije i Pakistana, od vodećih svetskih sila jedino je Kina imala jasnu međunarodnu strategiju – podržavala je pakistanske vlastodršce u represiji nad stanovništvom Istočnog

„protiv rata, ali da postoji proratovska struja koja vrši pritisak na nju“. Poseban problem za krhku indijsku ekonomiju i budžet predstavljalo je zbrinjavanje miliona izbeglica. Na Titovu primedbu da bi SAD trebalo da pruže pomoć u tom kontekstu, Nikson je napomenuo da je njegova zemlja „učinila dva ili čak tri puta više nego bilo ko drugi da se pomogne izbeglicama“. Podsetio je u vezi s tim „da je od Kongresa zatražio 250 miliona dolara“, ali da „nažalost ima zemalja, uključujući neke u Evropi, koje više govore nego stvarno deluju“. Složio se sa Titom u tome da obema sukobljenim stranama SAD i SSSR treba jasno da stave na znanje da ih neće podržati ukoliko se opredele za ratnu opciju i da će im istog momenta biti obustavljena svaka ekonomska pomoć.¹⁶

Krizi na Bliskom istoku Tito i Nikson su poklonili daleko manje prostora u razgovoru nego situaciji u Pakistanu. Tito je izložio svoje utiske povodom nedavne posete Egiptu i razgovora sa novim predsednikom Anvar el Sadatom.¹⁷ Na Niksonovo pitanje: „Kakav je Sadat kao čovek“, Tito je odgovorio da je on „nekako brži i dinamičniji od Nasera“, koji je, po njemu, ipak bio „promišljeniji, možda, dublji“. Mada se „Sadat pokazao na visini situacije“ i nezavisno od toga što je „njegova popularnost u porastu“, Tito je izrazio zabrinutost da bi se stvari mogle promeniti ako njegova miroljubiva nastojanja ne daju efekte u skoroj budućnosti. U tom slučaju, po Titu, prevagu u Egiptu bi mogle odneti snage koje se zalažu za ratnu opciju razrešenja krize na Bliskom istoku. Ponovio je stavove Jugoslavije o tom pitanju, sugerišući svom sagovorniku energičniju akciju SAD radi pritiska na Izrael koji je uporno ignorisao sve mirovne napore da se iznađe rešenje prihvatljivo za obe strane. Niksonova mlaka reakcija „da predstoje veoma teški dani“ i „da je situacija veoma teška“, ukazivala je Titu na to da o ovom pitanju nije svrsishodno dalje voditi razgovor i da Izrael nema nameru da se povuče sa okupiranih teritorija, osim u slučaju da doživi težak vojni poraz (što će se kasnije i dogoditi).¹⁸

Pakistana, koje je bilo proindijski nastrojeno. Dve supersile, ali i najveći deo nesvrstanog sveta, u ovom sporu nisu imali svoje favorite. Mada je Sovjetski Savez avgusta 1971. zaključio sa Indijom Ugovor o prijateljstvu i saradnji, Brežnjev nije bio spreman da podrži Indiju ukoliko napadne Pakistan. Amerika je uvažavala Pakistan kao člana dveju zapadnih vojnih alijansi – CENTO i SEATO pakta, ali je istovremeno imala posebne interese i u Indiji. Na osnovu programa američke pomoći, Indija je tokom tekuće godine primila preko milion dolara američke pomoći. Jugoslavija je pokušavala da zauzme središnju poziciju i zadrži dobre odnose sa obe zemlje, mada je Indija bila njen mnogo značajniji partner. S vremena na vreme, međutim, dolazila je do izražaja jugoslovenska kooperativnost prema protivničkoj strani. Najbolji primer za to je Titova podrška Pakistanu za učesće na Samitu nesvrstanih u Lusaki septembra 1970, iako se takvoj inicijativi oštro suprotstavila Indira Gandhi.

¹⁶ FRUS, 1969–1976, Volume XXIX, Eastern Europe; Eastern Mediterranean, 1969–1972, doc. 232. *Memorandum for Presidents Files. Meeting between President Nixon and President Tito, Washington, October 28, 1971*; KPR, I-2/SAD. *Susret između Predsednika Tita i Predsednika Niksona, 28. oktobar 1971.*

¹⁷ Tito je od 14. do 20. februara 1971. boravio u prijateljskoj poseti UAR i tom prilikom se prvi put susreo sa novim egipatskim predsednikom Sadatom.

¹⁸ FRUS, 1969–1976, Volume XXIX, Eastern Europe; Eastern Mediterranean, 1969–1972, doc. 232. *Memorandum for Presidents Files. Meeting between President Nixon and Presi-*

Osvrćući se na nedavnu posetu Brežnjeva Jugoslaviji, Tito je preneo Niksonu poruku sovjetskog lidera „da Sovjetski Savez želi što je moguće bolje odnose sa SAD“. Napomenuo je da je ta poruka, koju je Brežnjev više puta ponovio, „znak promene u sovjetskoj politici“, kao i sama činjenica da prvi put od kada se Tito susreće sa predsednikom SAD sa sovjetske strane nije bilo negodovanja, niti prigovora. Tito je, s druge strane, pohvalio američkog predsednika što, posle posete Kini, namerava da poseti Sovjetski Savez. U tom smislu, nije osporavao gledište Brežnjeva o tome da su SAD i SSSR glavni partneri u svetu koji mogu da obezbede mir.

Govoreći o ovom osetljivom pitanju, Tito nije direktno pokazao koliko on zapravo strahuje od mogućih sporazuma na račun Jugoslavije tokom predstojećeg susreta u Moskvi i pregovora svetskih sila u okviru najavljene Konferencije o evropskoj bezbednosti. Jedan od glavnih zadataka koji je sebi postavio pred dolazak u Vašington upravo je bio da uveri američkog predsednika da je Jugoslavija spremna da odlučno brani svoju nezavisnost i da bi bila velika greška ako bi SAD odustale od podrške jugoslovenskoj nezavisnosti radi postizanja koncesija na drugoj strani. Niksonu je očigledno bilo jasno na šta Tito misli kada govori o pravu malih država da se ravnopravno uključe u pregovore koji se tiču njihove sudbine. Naglasio je „da se odnosi SAD sa Sovjetskim Savezom neće razvijati na uštrb bilo koje manje zemlje“ i „da manje zemlje imaju puno pravo na nezavisnost i suverenitet“. Interesovalo ga je da li je tačno ono o čemu se povremeno piše u svetskoj štampi: da je posle posete Brežnjeva Beogradu došlo do promena u pogledu sovjetskog insistiranja na Brežnjevljevoj doktrini ograničenog suvereniteta socijalističkih država.

U odgovoru na ovo pitanje Tito je bio oprezan, vodeći računa da se ne zameri zvaničnicima iz Moskve. Neodređeno je prokomentarisao da su „druge istočnoevropske zemlje članice Varšavskog pakta“, ali da „veruje da Sovjeti menjaju svoju politiku“. Neiskreno je napomenuo kako se on nije svojevremeno brinuo zbog manevara Varšavskog pakta u neposrednom jugoslovenskom susedstvu.¹⁹ Isključivao je bilo kakvu vezu tih manevara sa upravo završenim jugoslovenskim vojnim manevrima,²⁰ ali je pri tome dao napomenu koja je mogla poja-

dent Tito, Washington, October 28, 1971; KPR, I-2/SAD. Susret između Predsednika Tita i Predsednika Niksona, 28. oktobar 1971.

¹⁹ Manevri Varšavskog pakta su prvo održani u Belorusiji, a zatim u DR Nemačkoj i potom u Čehoslovačkoj. Posle toga, prostor na kome su nastavljeni manevri bio je sve bliži jugoslovenskoj granici. Manevri na teritoriji Mađarske, a onda na teritoriji Bugarske, sa nelagodnošću su praćeni u jugoslovenskoj javnosti i negativno su komentarisani u jugoslovenskoj štampi. (KPR, I-3-a/SSSR. *Manevri Varšavskog pakta na teritoriji Mađarske i Bugarske*)

²⁰ Manevri su održani od 1. do 9. oktobra 1971, pod nazivom *Sloboda 1971*. Odvijali su se na prostoru koji je povezivao Sloveniju, Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu (Bela krajina, Kordun, Banija, Lika i zapadna Bosna). Manevre je neposredno nadgledao i sam Tito, koji je po njihovom završetku održao dugačak govor pred više hiljada građana, objašnjavajući razloge zbog kojih je vežba održana, odnosno protiv koga je bila uperena. Kao zamišljenog protivnika Tito je markirao „svakoga ko bi narušio naš integritet i suverenitet i ugrozio našu zemlju“, odnosno svakoga ko bi se usudio „da se miješa u naše unutrašnje poslove“. Pošto je poruka *Slobode 1971* očigledno trebalo da bude da Tito i dalje čvrsto drži vlast u svojim rukama, nezavisno od dramatične situacije u me-

sniti ovaj potez jugoslovenske vlade. Skrenuo je, naime, pažnju da je tom prilikom „prvi put proverena u praksi nova jugoslovenska doktrina kombinovanog dejstva regularnih trupa i jedinica teritorijalne odbrane“.²¹ Ta doktrina (u stvari koncept opštenarodne odbrane) i adekvatna zakonska regulativa usvojeni su kao reakcija na „Brežnjevljevu doktrinu“, neposredno posle sovjetske vojne intervencije u Čehoslovačkoj 1968. Tu činjenicu Tito nije morao posebno da obrazlaže Niksonu budući da je ona bila dobro poznata američkom predsedniku.

Prvi deo razgovora Tita i Niksona završen je posle nešto više od sat vremena, a nastavak je predviđen za 30. oktobar. Međutim, najznačajnije, pa i najinteresantnije scene vezane za Titovu posetu SAD odigravale su se mimo zvaničnih razgovora, tokom svečane večere koju je Nikson priredio u Titovu čast u Beloj kući, 28. oktobra. Neobičan nastup Tita i ministra inostranih poslova Mirka Tepavca na toj večeri bio je tema razgovora koji su potom vodili Nikson i Rodžers, pokušavajući da shvate nejasnu, ali u mnogo čemu alarmantnu poruku svojih gostiju.

Smisao te poruke se mogao razumeti jedino na osnovu uspostavljanja adekvatne korelacije između onoga što je Tepavac na svečanoj večeru u poverenju izložio Rodžersu i onoga što je potom izložio Niksonu.

Rodžers je objasnio Niksonu da ga je u jednom trenutku Tepavac diskretno povukao u stranu i skrenuo mu pažnju da ima samo nekoliko minuta da mu saopšti nešto važno. Mada je slabo govorio engleski, zbog poverljivosti poruke Tepavac nipošto nije želeo prisustvo prevodioca. Rodžers se zbunio kada se ovaj konačno izjasnio: „Želim da znate, ovo je samo za Vaše uši – susret sa Brežnjevom nije protekao dobro. Vi treba to da znate. Vi ste jedini kome sam to rekao“. Na Rodžersovu primedbu da on to mora preneti predsedniku Niksonu, Tepavac je odgovorio da je to u redu i da mu je Tito upravo rekao da saopšti to njemu, kako bi on to posle preneo Niksonu.²²

O čemu se zapravo radilo i zašto je Tito tokom zvaničnih razgovora sa Niksonom pozitivno govorio o svom susretu sa Brežnjevom, dvojica američkih zvaničnika su razjasnila tek kada su poverljiv razgovor Tepavca i Rodžersa povezali sa pomalo nejasnom porukom koju je Tepavac poslao Niksonu tokom razgovora koji je odmah usledio. Kako je sada bio prisutan i prevodilac, Tepavac nije smeo da bude eksplicitan, ali se trudio da ipak bude, koliko je god to moguće, konkretniji. Iako je gotovo celo veče bio u društvu Niksona, i njemu se obratio uz frazu „da ima samo nekoliko minuta za razgovor“. Tada je upozorio: „Mi u

---

đunacionalnim odnosima i narastajuće ekonomske krize, jugoslovenski lider je poručio „da Jugoslavija i pored teškoća i problema – u svakom trenutku raspolaže sa dovoljno snage i sredstava da se brani i odbrani i „da će svaki pokušaj napada izvana naići na najširi svenarodni otpor“. (*Govor predsednika Tita na završetku manevra „Sloboda 1971“*, Borba, 10. oktobar 1971.)

²¹ FRUS, 1969–1976, Volume XXIX, Eastern Europe; Eastern Mediterranean, 1969–1972, doc. 232. *Memorandum for Presidents Files. Meeting between President Nixon and President Tito, Washington, October 28, 1971*; KPR, I-2/SAD. *Susret između Predsednika Tita i Predsednika Niksona, 28. oktobar 1971.*

²² FRUS, 1969–1976, Volume XXIX, Eastern Europe; Eastern Mediterranean, 1969–1972, doc. 233. *Editorial Note*

Jugoslaviji ćemo se možda suočiti sa velikim problemima. Predsednik Tito je veoma star i kada on umre, kada ode, mislim, kada se povuče, tada ćemo se suočiti sa pokušajima nekih od naših suseda da iskoriste tu činjenicu“. Pošto je sve ovo Niksonu bilo preneto preko prevodioca (Tepavac sada nije govorio na engleskom), jugoslovenski ministar je u uvijenoj formi poručio da radi očuvanja svoje nezavisnosti Jugoslavija očekuje od SAD „da iskoriste sav svoj uticaj da drugi drže ruke dalje od Jugoslavije“. Pošto je Nikson obećao da će njegova zemlja postupiti upravo tako, Tepavac je zadovoljno prokomentarisao: „Primili ste poruku“.²³

Povezujući ova dva razgovora koje je Tepavac vodio sa njima, Nikson i Rodžers su izvukli zaključak da su Jugosloveni „smrtno preplašeni“ („scared to death“), „da se plaše Rusa“ („they fear the Russians“) i da se ono što Tito govori javno može objasniti upravo time što se „Tito plaši od Rusa da kaže šta misli“ („Tito is afraid to say what he thinks of the Russians“). Stoga je Tito poslao Tepavca da prenese njegovu poruku. U tom smislu, po Niksonu, u slučaju da do Rusa dođe informacija o svemu ovome, Tito je mogao da se brani da on lično ništa nije rekao od toga. Doduše, Tito nije do kraja ostao u pozadini svega. Nikson je obavestio Rodžersa da mu se Tito kasnije obratio direktno, bez prevodioca, rekavši: „Ministar inostranih poslova me je obavestio o svojim razgovorima sa Vama i mi se sada osećamo mnogo bolje“.²⁴

Shvatajući Titovu poziciju, Nikson i Rodžers su se dogovorili da tokom druge runde jugoslovensko-američkih razgovora ne pominju ništa što se ticalo ove važne epizode, koja je sama po sebi u potpunosti razjasnila sve ono što su jugoslovenski zvaničnici želeli da kažu domaćinima u pogledu svojih očekivanja od SAD i u vezi sa zajedničkom porukom svetu, koju treba iz Vašingtona odaslati na kraju pregovora u okviru posebnog kominikea.²⁵

Drugi deo razgovora Tito–Nikson trajao je samo sat vremena. Razgovori su vođeni 30. oktobra, pre podne, pošto se prethodnog dana Tito susreo sa američkim ministrom trgovine Morisom Stensom i njegovim saradnicima, kao i sa brojnim predstavnicima američkih privatnih kompanija i banaka zainteresovanih za poslovanje sa Jugoslavijom. Ti susreti su bili od izuzetnog značaja za oporavak jugoslovenske privrede, jer je Tito uspeo da ohrabri potencijalne američke investitore i bankare da bez oklevanja sklapaju poslove sa jugoslovenskim firmama, s obzirom da je ta oblast regulisana posebnim jugoslovenskim zakonima i nije limitirana pravnim i političkim teškoćama, prisutnim u ekonomijama svih ostalih istočnoevropskih država²⁶. Tokom razgovora sa Niksonom, 30. oktobra,

²³ Isto.

²⁴ Isto.

²⁵ Isto.

²⁶ Donošenjem Zakona o stranim ulaganjima 1967. godine, Jugoslavija je postala prva socijalistička zemlja koja je obezbeđivala pravne okvire za investiranje stranog kapitala u privredu. Strani kreditori su bili ograničeni na manjinsko učešće i nisu mogli biti vlasnici deonica (pravilo 49% : 51%). Tokom 1967. nije sklopljen nijedan ugovor sa stranim investitorima, a naredne godine – samo nekoliko. Stoga je ovaj zakon krajem 1970, korigovan liberalnijim rešenjima kako bi se privukli strani partneri (na primer, ukinuto je ograničenje na profit stranog partnera i uslov da domaći konkurenti moraju da odobre ugovor o zajedničkom ulaganju). Dalji korak u istom pravcu predstavljali su zakonski i ustavni amandmani iz 1971. kojima je obezbeđena veća pravna sigurnost

Tito je ponovo pokrenuo to pitanje. Podvukao je potrebu da se u SAD obezbede normativni uslovi koji bi stimulisali američke privatne preduzetnike da se uključe u zajedničke poslovne projekte sa jugoslovenskim preduzećima. Od posebnog značaja bile bi garancije predsednika Niksona američkim firmama i bankama u pogledu rizika zbog ove vrste poslovanja. Jugoslavija je bila zainteresovana i za što skoriju primenu „šeme opštih prefencijala“, koju su SAD najavile radi jačanja izvoznih mogućnosti zemalja u razvoju. Da bi se što pre okončala međunarodna monetarna kriza i obezbedili uslovi za stabilizaciju svetske privrede, po Titu, neophodno je bilo ukidanje američke dodatne uvozne takse koja teško pogađa nerazvijeni deo sveta (u slučaju Jugoslavije ta restriktivna mera je imala pogubno dejstvo po 83% jugoslovenskog izvoza u SAD). Pošto se upravo u momentu susreta Tita i Niksona održavala Ministarska konferencija Grupe 77, čiji je član bila i Jugoslavija, Tito je iskoristio priliku da skrene pažnju na opasnosti koje prete međunarodnoj zajednici zbog narastajućeg jaza između siromašnog Juga i bogatog Severa. Ukazao je Niksonu da bi bilo u interesu američkog prestiža da izađe u susret zemljama u razvoju s obzirom da se približava datum održavanja Treće konferencije UN o trgovini i razvoju, a da je prethodni UNKTDAD doživeo totalan neuspeh i izazvao veliki revolt nerazvijenog dela sveta prema svetskim silama. Ova sugestija je bila prihvaćena, s time što je Nikson skrenuo pažnju Titu da problem u tom pogledu ne predstavljaju Sjedinjene Države nego preostale razvijene zapadne sile – Velika Britanija, Francuska, SR Nemačka, Italija i Japan.²⁷

Tito i Nikson su tokom razgovora dosta pažnje posvetili i složenoj situaciji u Vijetnamu, odnosno razrešenju te krize. Tito je smatrao da najavljeno Niksonovo putovanje u Peking, a potom u Moskvu, može biti preloman momenat za postizanje sporazuma kojim bi se zaraćene strane na Dalekom istoku privolele na mir i obustavljanje ratnih operacija. Nikson nije baš bio optimista u vezi s tim. Podsetio je Tita da su SAD predložile Severnom Vijetnamu pregovore i uputile zahtev da Vijetnamci oslobode 400 američkih zarobljenika, a da će američka vlada pružiti izdašnu pomoć za rekonstrukciju zemlje. Političari iz Hanoja na tu ponudu uopšte nisu odgovorili. Iako je ukazao da je i on poput Tita „čovjek mira“, Nikson je naglasio da je njegova sličnost sa Titom i u tome što ni on „nije slabiji“. U tom smislu, napomenuo je: „SAD nisu zainteresovane za mir po svaku cenu, a to će biti veoma jasno stavljeno do znanja na predstojećim razgovorima sa Kinezima i Sovjetima... Ako Severnovijetnamci ne odgovore na američku inicijativu i ne oslobode američke zarobljenike, SAD će stupiti u akciju, ovog puta ne protiv Laosa ili Kambodže, već protiv Severnog Vijetnama“.²⁸

---

stranih partnera u pogledu eventualne naknadne jugoslovenske zakonske regulative ove materije. (Ljubiša S. Adamović, Džon R. Lempi, Rasel O. Priket, *Američko-jugoslovenski ekonomski odnosi posle Drugog svetskog rata*, Beograd 1990, 112–127)

²⁷ FRUS, 1969–1976, Volume XXIX, Eastern Europe; Eastern Mediterranean, 1969–1972, doc. 234. *Memorandum for Presidents Files. Meeting between President Nixon and President Tito, Washington, October 30, 1971*; KPR, I-2/SAD. *Susret između Predsednika Tita i Predsednika Niksona, 30. oktobar 1971.*

²⁸ Isto.

Tito nije reagovao na ovu ratobornu Niksonovu najavu obračuna sa Severnim Vijetnamom. Sugerisao mu je da to pitanje pokuša da reši tokom predstojećih razgovora sa sovjetskim i kineskim zvaničnicima. Kada je reč o tim susretima, Tita je mnogo više interesovalo kakav će stav Nikson zauzeti o pitanju poštovanja jugoslovenske nezavisnosti i da li će Jugoslavija u Moskvi biti eventualno predmet nekakve nagodbe između lidera dveju supersila. Pošto je Nikson posle konspirativnih razgovora koje su on i Rodžers vodili na svečanoj večeri u Beloj kući sa Tepavcem i Titom znao šta najviše brine njegovog gosta – potrudio se da mu predoči da može računati na njegovu bezrezervnu podršku i da SAD neće odstupiti od dotadašnjeg kursa spoljne politike kada je reč o jugoslovenskoj nezavisnosti. Zbog osećaja da su Jugosloveni „smrtno preplašeni od Rusa“ i da se Tito ne sme otvoreno izjašnjavati jer se „plaši od Rusa da kaže šta misli“, Niksonova poruka je sročena u donekle neodređenoj ali ipak preciznoj formi: „SAD neće zaključivati nikakve aranžmane sa Kinezima ili Sovjetima na račun trećih zemalja“. Glavna razlika u spoljnoj politici SAD i SSSR, po Niksonu, proizilazi iz odnosa tih dveju supersila prema socijalističkim zemljama. Dok je interes SAD da te zemlje obezbede što veći stepen nacionalne nezavisnosti, interes SSSR-a jeste da ih u tome po svaku cenu spreči i podredi ih svom uticaju. „Nezavisnost Jugoslavije i Rumunije, bez obzira na unutrašnje sisteme ovih dveju zemalja, u skladu je sa američkim interesima, ali nije u skladu sa sovjetskim interesima“. Pošto se Tito pobunio „da postoje velike razlike između Jugoslavije i Rumunije“, Nikson se složio sa njime i ukazao na to da kada je Istočni blok u pitanju SAD neće više ohrabrivati njihovo „oslobađanje“, jer se u slučaju Mađarske pokazalo „da to oslobađanje znači samoubistvo“. Međutim, još jednom je naglasio „da će njegov pristup biti izbegavanje svake vrste sporazuma sa Moskvom koji bi mogao ohrabriti Sovjete da love u mutnom u Jugoslaviji ili drugde“.²⁹

U duhu ove Niksonove izjave, posle njegovog razgovora sa Titom sačinjen je i tekst Zajedničkog saopštenja. U tom dokumentu potvrđen je „interes SAD za nezavisnu i nesvrstanu poziciju i politiku Jugoslavije“ i naglašeno „da je politika nesvrstavanja Jugoslavije značajan faktor u međunarodnim odnosima“. U tom smislu: „zemlje koje sprovode takvu politiku, zajedno sa ostalim svetom, mogu pružiti aktivan doprinos razrešavanju svetskih problema i povoljnim tokovima međunarodnih odnosa“. U saopštenju su precizno navedena načela za čiju će se univerzalnu primenu u međunarodnim odnosima zalagati vlade SAD i Jugoslavije: „poštovanje nacionalne nezavisnosti i državnog suvereniteta“, „nedeljivost mira i međuzavisnosti“, „pregovaranje uz uvažavanje interesa svih zemalja, velikih i malih“, „puna ravnopravnost država bez obzira na razlike ili sličnosti u njihovim društveno-političkim sistemima, u punoj saglasnosti sa duhom i principima Povelje Ujedinjenih nacija“. U duhu opaske izrečene tokom razgovora dvojice predsednika „da zgrada mira ne može izdržati ako sve nacije ne učestvuju u njenoj izgradnji i ako sve u tome ne sagledaju i svoje sopstvene interese“ i Titovog nastojanja da predstojeća Konferencija o evropskoj bezbednosti ne sme da bude skup na kome će velike sile praviti nagodbe na račun sudbine malih dr-

---

²⁹ Isto

žava, u Zajedničkom saopštenju je potvrđen stav „da su čvrst mir i stvarna bezbednost neodvojivi i da se mogu postići samo ako obuhvate Evropu u celini, a ne samo jedan ili drugi njen deo“. Dvojica predsednika su „izrazili svoje uverenje da je neophodna uloga svake evropske i drugih zainteresovanih država u izgradnji jedne Evrope u kojoj su popuštanje, mir i bezbednost u punoj meri osigurani za sve njene narode“.³⁰

Poslednjeg dana boravka u Vašingtonu Tito je položio venac na grob tragično nastradalog predsednika Kenedija, a potom su ga Nikson i njegova supruga ispratili do specijalnog helikoptera na južnom travnjaku Bele kuće, kojim je trebalo da bude prebačen do vazduhoplovne baze Endrjus. Posle svečanog ispraćaja, obavljenog uz topovske salve i vojne počasti, dogovoreno je da Tito obiđe druge delove SAD. Prvo naredno odredište bio je Hjuston, najveći grad u Teksasu.³¹

Titov boravak u Sjedinjenim Državama završen je slično kao što je i započeo – u znaku naglašene srdačnosti američkih zvaničnika, bez uobičajenih ispada jugoslovenske ekstremne emigracije, uz neuobičajeno pozitivno pisanje američke štampe i bogat program Titovih kontakata sa američkim građanima, zvaničnicima i predstavnicima medija i kulture. Američka i svetska štampa su opširno pisale o sveopštem uvažavanju kojim je Tito bio okružen tokom prve zvanične posete SAD. Posebnu pažnju privukle su Niksonove reči na oproštajnoj večeri u Beloj kući, kada je američki predsednik napomenuo da su se u sali u kojoj su se tada nalazili i u stolici u kojoj je Tito sedeo ranije zatekli mnogi poznati svetski državnici, „ali ni jedan svetski lider kome su u ovoj sali odate počasti, nije lično sreo ni poznavao u svom svojstvu kao šef države ili vlade više svetskih lidera od jugoslovenskog predsednika Tita. To znači, da onaj koji je toliko srećan da ima priliku da s njim razgovara, razgovara sa nekim koji je toliko dobro, ako ne i bolje, informisan od bilo kog svetskog lidera u celom svetu. To nam nešto govori i o čoveku i o njegovoj zemlji. On je pokazao da moguće imati dobre odnose sa zemljama koje nemaju takve odnose između sebe. To ga čini jedinstvenim na svetskoj sceni danas“. Govoreći o Titu kao „lideru mira“ i „čoveku koji brani pravo svake zemlje u svetu da bira svoj sopstveni put i da ima svoju sopstvenu politiku“, Nikson je s ushićenjem govorio i o „Titovoj Jugoslaviji“, kao o jednoj od država „koje ne moraju imati veliku teritoriju, niti biti velike brojčano, ali koje su ponosne, koje cene svoju nezavisnost i koje na nju imaju pravo“. Potom je napomenuo: „Mi to poštujemo“.³²

Da bi se predupredila stalna smena uspona i padova u jugoslovensko-američkim odnosima i da bi se ti odnosi postavili na stabilniju osnovu, Tito i Nikson su se saglasili u vezi s potrebom uspostavljanja prakse koja bi uključila redovno upražnjavanje konkretnih modaliteta buduće saradnje: kontinuirane konsultacije na nivou zvaničnih predstavnika dveju vlada, intenzivne razmene poseta

---

³⁰ KPR, I-2/SAD. *Jugoslovensko-američka zajednička izjava.*

³¹ KPR, I-2/SAD. *Izveštaj o poseti Predsednika Republike Sjedinjenim Američkim Državama.*

³² *Niksonov govor na svečanoj večeri priređenoj u Beloj kući u čast Josipa Broza Tita, Borba, 30. oktobar 1971.*

državnih rukovodilaca i stalne kontakte dvojice predsednika. Oslobođeni ideoloških opterećenja, a rukovođeni obostranim pragmatičnim interesima i ciljevima, saglasili su se i o neophodnosti unapređenja bilateralne ekonomske saradnje, proširenja trgovine, zajedničkih ulaganja, industrijske kooperacije, saradnje na trećim tržištima i izrade dugoročnog programa naučne, obrazovne i kulturne saradnje. Sve ovo je, u izvesnom smislu, kodifikovano u sklopu Zajedničkog kominikea, koji je imao trajniji, širi i dugoročniji karakter nego što je to obično slučaj sa ovom vrstom dokumenata. Činjenica da su američki predsednici bili skloni da takva dokumenta potpisuju samo u izuzetnim prilikama, sama po sebi govori koliko je bila „politička težina“ Kominikea. Pošto je ovaj dokument predstavljao dugoročnu platformu budućih odnosa Jugoslavije i SAD i pošto su u njemu precizno formulisana načela budućih odnosa SAD i Jugoslavije – slično kao što je to bio slučaj i sa dokumentom koji su 1955. godine potpisali Hruščov i Tito u Beogradu posle višegodišnjeg jugoslovensko-sovjetskog sukoba – po uzoru na *Beogradsku deklaraciju* ovaj dokument je kasnije često pominjan kao *Vašingtonska deklaracija*.

Dragan Bogetić

TITO NIXON TALKS IN OCTOBER 1971
THE POLITICAL IMPLIATIONS
OF THE WASHINGTON DECLARATION

Summary

During his first official visit to the United States, in the talks with the US president Nixon, Tito managed to gain the political support for the Yugoslav independent and non-aligned policy. Although the US Government provided such support to the Yugoslavia already for nearly twenty years, political circles in Belgrade feared of the sudden radical turn-over. Forthcoming Nixon visit to the Moscow and the Conference of the European Security, could provide a potential ground for the political deal between the US and USSR on several issues, backing some earlier political claims by the Moscow. Thus Yugoslavia's leadership feared of such outcome which may position its country, as victim. Such reasoning was outcome of the situation during the 1960-ties, when Yugoslavia developed firm ties with the USSR, positioning itself in specific 'grey zone', so that it was not clear, does Yugoslavia belongs to the Eastern Bloc or not.

Tito's firm standpoint that Yugoslavia shall not change its non-aligned policy, and his worries on continuous Soviet pressure, provided adequate effect on US officials. It was obvious in more than cordious Tito's reception in Washington. Also in later Nixon's statement that the United States will provide all means of support to the Yugoslavia. To avoid any kind of suspicion on this standpoints, a special communique, an declaration, was signed between both sides, known as Washington Declaration. This document outlined future relations standpoints between two countries, similarly to the declaration that was signed in Belgrade 1955, between Tito and Chruscov, after the conflict between Yugoslavia and USSR leadership.